

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Joannis Bonae, Eminentissimi S. R. E. Titulo S. Bernardi
Ad Thermas Cardinalis Presbyteri Opera Quotquot
hactenùs separatim edita fuerê Omnia**

Bona, Giovanni

Antverpiae, 1677

§. 2. Notantur quaedam de singulis Psalmis Poenitentialibus. Denique
adhortatio ad poenitentiam.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10805

lavari in Jordane iustus est ab Eliseo. Septimo anno fiebant remissiones, eratque magnus Jubileus post quadratum septenarium *n.* Septimo die emissæ columba aquas ultrices cessasse indicavit *x.* Septies oscitavit puer è morte revocandus ad vitam *y.* Septem gradibus ascendebarur ad portam templi apud Ezechielem *z.* Septem diebus foror Mosi separata est antequam mundaretur *a.* Ipse vertex Theologorum Petrus, coryphæus, & os Apostolorum, ut eum vocat Paulus *b.* Episcopus Emisenus, sublimiori instructus sapientia septenarium proposuit numerum, cum ageret de remissione, à quo numero Christus respondens discedere noluit, ut ex Evangelica constat historia. Domine, inquit *c.*, quoties peccabis in me frater meus, & dimittam ei? Usque septies? Dicit illi Iesus; Non dico tibi usque septies, sed usque septuagies septies. Non ergò sine causa horum Psalmorum numerus ad septenarium redactus est, ut septuplum expurgati *d.*, à septem plagis immunes *e.*, exclusis septem Dæmoniis *f.*, septiformi spiritus gratia illustremur. Notat autem Innocentius Papa *g.* initio expositionis horum Psalmorum, quæ D. Bernardo Claraevallensi ab imperito quodam impressore Veneto olim perperam tributa fuit, notat inquam inter istos septem Psalmos quatuor esse consimiles, & tres dissimiles in principiis. Semper verò, ait, inter duos consimiles unus dissimilium constituitur: & inter duos dissimiles unus consimilium collocatur. Consimiles sunt primus, tertius, quintus, & septimus: dissimiles secundus, quartus, & sextus. Nulla enim in via sunt ita perfecta, quibus non interveniat aliquod imperfectum: nec aliqua tam sunt mala quibus non intercedat aliquod bonum; quatenus nec perfectis præsumptio, nec malis desperatio tribuatur: quod maxime convenit, & expedit poenitenti, ut nec de misericordia nimium præsumat sperando, nec de iustitia nimium desperet timendo; sed inter superiorem, & inferiorem molam spiritualiter conteratur. Porro de singulis Psalmis operæ pretium erit quædam notasse.

r. 4 Reg. 5: 13. *u.* Levit. 25: 4. 8. *x.* Gen. 8: 10.
y. 4 Reg. 4: 35. *z.* Ezech. 40: 26. *a.* Numer. 12: 14.
b. Paul. Emisen. homil. de Incarn. 1. in actis Concilii Ephesini tom. 6. *c.* Matth. 22. *d.* Psal. 11: 7. *e.* Apoc. 15: 6. *f.* Marc. 16: 19. *g.* Innocent. tertius proem. in 7. Psal.

Notantur quædam de singulis Psalmi Poenitentialibus. Denique adhortatio ad poenitentiam.

Psalms sextus, Domine ne in furore tuo arguas me, primum inter poenitentiales occupat locum. Senarius autem numerus personæ poenitentis aptatur, quia in naturali numerorum serie primus est, cui conveniat perfectio sui ipsius. Titulus ejus est, in finem in carminibus, sive in hymnis pro octava. In finem *Etz to téλo*, quod quidam viri docti assidue, vel in perpetuum vertunt: aliquot enim Psalmi certis Hebdomadæ diebus assignabantur, hic verò nulli alligatus diei assidue psallendus erat. Finis etiam consummatæ rei perfectionem significat, ut videlicet admoneantur initio poenitentialis cursus poenitentes jugiter in oratione versari, & ad summum perfectionis culmen, ad Christum qui est finis universonum, aspirare. Quod nos in finem, Græci *eis to téλo*, Hebræi legunt *lamnaseach*, quam vocem D. Hieronymus *victori* est interpretatus, Symmachus *in victori*, versus Epini-cius ob partam victoriam, Theodosio *in to téλo*, in victoriam. Nam quæ major victoria, quam post lapsum resurgere, durum poenitentia iter arripere, carnem propriam subjugare, mundi pompas contemnere, adversarium ad petram, qui est Christus, allidere, super aspidem, & Basiliscum ambulare, & conculcare leonem, & draconem? Hæc est victoria, quæ vincit mundum, compunctio cordis, poenitentia rigor, orationis instantia. Gladius est poenitentia peccatum radicibus evellens, ut non immeritò poenitentia præces à victoria ducant initium: ferventer enim in via Domini inceperunt, jam vicisse est. In carminibus ergò, sive in hymnis oremus, ut det nobis tota charitate compungi, qui supplicandi præstitit rationem. Oremus inquam in hymnis, & carminibus, nam qui tactus dolore cordis intrinsecus peccata sua humiliter confitetur, dulces personat hymnos coram Deo, & Angelis ejus, sicut scriptum est: *h.* Gaudium est Angelis Dei super uno peccatore poenitentiam agente. Dicitur cantari hic Psalmus pro octava, qua literaliter asserunt Hebræi genus quoddam cytharæ fuisse octo chordarum. Amavit enim vir sanctus David musicam piam, ut scribit Augustinus, & in ea studia nos magis ipse, quam ullus alius auctor

h. Luca 15: 10. *i.* Aug. epist. 131.

autor accendit. Alii ajunt hoc carmen Hypomixolydio concentu, quem nos octavum tonum nuncupamus, fuisse cantatum, ac propterea octavæ titulum præ se ferre. Sancti Patres communiter per octavam mysterium Resurrectionis intelligunt. Quæ est autem octava, inquit Chrysostomus &, nisi dies illa, illa Domini, inquam, dies magna, & terribilis, quæ est ut clibanus ardens quam tremunt etiam virtutes coelestes? Futuræ enim resurrectionis, tremendique judicii consideratio animam excitat ad penitentiam, & ad orationem: Unde tremens, sed cum fiducia ad thronum gratiæ accedens dicit: *Domine ne in furere tuo arguas me, neque in ira tua corripas me.* Primò autem judicis caprat benevolentiam à potestate judicii, & consuetudine parcendi. Deinde narrat ærumnas proprias, quibus animam extabuisse deplorat. Iniquos tandem execratur, nec aliquam in postesum vult cum his habere portionem. Astat reus coram supremo iudice, peccatum lacrymis diluit, in noctibus lectum lavat, quem in noctibus inquinaverat, & accusans seipsum veniam meretur, quia se non excusat à culpa, summum defensionis genus in hoc constituens, quod se ipsum condemnat. Novum scilicet judicii genus hoc est, ait sanctus Zeno, in quo reus, si excusaverit crimen, damnatur: absolvitur, si fatetur. Nam, ut magnus scribit Gregorius, cum defenditur culpa, geminatur. Habet hic locum cuiusdam profani sententia dicentis: Morborum alimentum silentium est. Peccatum enim, sitaces, serpit, & crescit, sitque animæ tanquam pestilens carcinoma: si aperis, & manifestas, protinus veneni vis evacuatur. Valida est misericordiæ precatio peccati confessio, ait Aleuinus: & ille misericordiam Dei inveniet, qui se miserum confitetur.

2. Post sextum sequitur trigessimus primus: *Beati quorum remissæ sunt iniquitates.* Numerus tricenarius fidem Trinitatis designat cum observatione præceptorum decalogi. Unitas superaddita charitatem significat, quæ est finis, & consummatio legis. Sicut autem custodia legis perducit ad præmium, sic ista compuncto corde facta precatio malorum ob transgressionem Decalogi commissorum indulgentiam obtinebit, quatenus deinceps fidem S. Trinitatis bonis operi-

Chrys. lib. 2. de compunctione cordis cap. 4. 1. Zeno serm. 2. ad Neophytos. in Greg. l. 4. moral. c. 19. n. Heliodor. l. 4. hist. Æthiop. o. Aleuin. in 1. Psal. psunt.

bus comprobantes ad charitatis unitatem feliciter perveniamus. Titulus psalmi Hebraicè est *maschil*, Græcè *ovianus*, Latine *intellectus*, quia spiritualis intelligentia ad mysterium illius profunditatem est adhibenda. Hic est intellectus, ut nemo fide per gratiam accepta de peccati impunitate præsumat. Dicitur est in alio psalmo p: *Delicta quis intelligit?* In hoc autem dicit Deus: *Intellectum tibi dabo, & instruam te.* Promissus ergo intellectus præmittitur in titulo, ut sciamus ad penitentiae studium nequaquam venire nos posse, nisi misericordia Domini suffragante peccata nostra intellexerimus. Quis enim pro diluendis oret criminibus, quæ prorsus ignorat? initio psalmi cognoscens penitens proprios errores humiliato corde suspirat, eos prædicans verè beatos, quorum remissæ sunt iniquitates. Fatetur deinde se malè habuisse dum tacuit, curatum autem fuisse dum culpas humiliter confessus est: tum veniæ postulationem etiam sanctis esse communem asseverat. Orat post hæc, & ad ejus verba respondens Dominus sperantibus in se misericordiam pollicetur. Hac erectus promissione commonet homines in fine, ne brutis animantibus similes facti vagis subdantur erroribus; sed ut potius sperantes in Domino, recto corde latentur, ut piissimi judicis, qui lacrymis nostris flebitur, sententiâ absoluti in ipso gloriari mereantur. O divinam clementiam, exclamat Basiliius q Seleuciæ Episcopus, ad quantam dignitatem exivit penitentia! Homines lacrymantur, & Deus immutatur: lugent mortales, & decretum solvit immortalis.

METRUM XXX.

Quam felix est, cui scelerum
Christus vincula resolvit,
Quem nullæ inficiunt sordes,
Imo in corde latent.
Conditur huic ferrum, & redeunt
Auri fulgida secla.
Nectare manant huic colles,
Sudant balsama campi.
Huic regales fundit opes
Pleno copia cornu.
Et quocumque terit pedibus
Terram, sub pede florent
Lilia, purpureæque rosa.
Et verè decus omne.

Hinc

p Psalm. 18. q Basil. Seleuc. or. 12. qua est 1. in Jonam.

Hunc fas, hunc sequitur pietas,
 Hunc sincera voluptas.
 Hunc terræ, cælique bonis
 Virtus alma coronat.
 Sive citum rapit hora diem,
 Seu sol lumina reddit.
 Ille hilari semper superos
 Curvo poplite adorat.
 Quidquid crassima lux referat
 Expectat placido ore.
 Imubique nitens vultu
 Fraudis nescit, & iram.
 Horrida terræ bella fremant,
 Tristis sæviat Orcus.
 Immineat terribilis mors,
 Fractus corruat orbis.
 Hic lætus, constansque animi
 Semper pace potitur.
 At qui mortifero insectum
 Gestat crimine peccus,
 Quanta miser patitur, quanta
 Intus prælia sentit!
 Quot curæ cor dilacerant,
 Quot pœnis cruciatur!
 Sic sic præcipites erebo
 Damnat foeda Dionæ.
 Sic Bacchi, sic perdit opum
 Effrenata cupido.
 Discite mortales sapere,
 Veram discite vitam.
 Ponite criminibus finem,
 Culpas mergite planctu.
 Justa piis cedet lacrymis
 Justi Numinis ira.
 Et dicet rediviva polum
 Scande ô mortua proles.

3. Tertius cum primo convenit in primo versu: Domine ne in furore tuo arguas me, & est in ordine Psalterii trigessimus septimus fidem judicans, & observantiam Decalogi per sepius formem gratiam Spiritus sancti. Ejus Hebraica inscriptio est *le azehir*, Græca *Εὐς ἀνάμνησις*, Latina in commemoracionem, sive ad commemorandum: Additum die Sabbati, vel pro Sabbato ex usu Synagogæ, quæ hunc Psalmum Sabbatis canebat. Sabbatum requiem significat. Fidelis ergo anima, ait magnus Gregorius, requiem in primo homine perditam ad memoriam revocans, & futurum nihilominus vitæ æternæ Sabbatum spiritus agilitate contemplan, ab omni

Gregor. in expos. hujus Psal.

spiritus, & carnis optat corruptione eripi, & ad futuram indeficientis beatitudinis requiem consummato hujus vitæ termino, orat sine cunctatione perducere. Fecit etiam David hunc Psalmum ad commemoracionem, tum ut illum semper in ore ferret ad animi sui post peccatum curacionem: tum ut ipsum peccatum semper in mente habere, sicut scriptum est: *Et peccatum meum contra me est semper*: ut nos quoque ejus exemplo admissa flagitia quotidiano castigantes flagello à futuris culpis præteritarum memores abstinemus. Ista est vera pœnitentia, ut verbis loquar Augustini, quando sic convertitur quis, ut non revertatur; quando sic pœnitet, ut non repetat. Ambrosius u item verum pœnitentem describens; Pœnitentem, inquit, hominem dico, qui plangit quod peccaverat, & rogat Dominum, ut non iterum faciat quod admiserat. Pœnitentem hominem dico, qui post concupiscentiam suam non vadit, & voluptatibus suis se privat. Pœnitentem hominem dico, qui repellit quod malè fecerat, & rogat Dominum, ut veniam consequatur. Pœnitentem hominem dico, qui diligit quod ante neglexit, & quod fecerat mali, deserit. Porro Psalmus internum, & externum morbum commemorat, corporis languorem, afflictionem animi, amicorum molestiam, fastidium extraneorum. A cunctis autem derelictus tacet, quiescit, dissimulat, spem suam in Domino reponit, paratum se quoque ad flagella testatur, quibus commissa possit abolere peccata, ac tandem in Domino exultans continuam ejus in tantis periculis assistentiam implorat.

4. Quinquagesimo Psalmo: *Misere mei Deus*, quartum, & medium locum inter pœnitentiales sacratissimâ figuracione fecerunt antiqui. Expers sit omnis historiæ, qui nesciat peccasse Davidem cum Bethsabæe, ejusque maritum regali jussione ab hostibus fuisse peremptum. Nam mulierem, quæ placuerat oculis suis, accessit fecit, virum autem ejus innocentem bellatoribus objici jussit, ut vi opprimeretur hostili. Ex hac historia desumptus est titulus Psalms. In fine Psalms David, cum venit ad eum Nathan Propheta, quando intravit ad Bethsabæe. Pertinet quinquagenarius numerus ad remissionem, quinquagesimo enim anno secundum legem remissio erat, ut, si quis distraxisset possessionem, eam reciperet, servus libertate donaretur,

exul
 Psalmo 50. t Aug. serm. 3. de Nativ. Domini.
 u Ambros. ser. 4. post. 1. Dom. 40.

exul rediret in patriam. Quinquagesimo etiam die data est Lex in monte Sina, & eodem die numero Spiritus sanctus adveniens Apostolorum corda sacris donorum charismatibus illustravit. Sic iste quinquagesimus Psalmus puro recitatus affectu dissolvit crimina, vulnera sanat, debita tollit peccatorum. Atque idem Ecclesiastico usu receptum est, ut, quoties admissorum scelerum remissio petitur, hujus Psalmi recitatione postuletur. Optimè, ut solet, doctorum Princeps Augustinus: Iste Psalmus sicut cautos facit eos, qui non ceciderunt, sic desperatos esse non vult, qui ceciderunt. Quisquis peccasti, & dubitas agere poenitentiam pro peccato tuo, desperando salutem tuam, audi David gementem. Ad te Nathan Propheta non est missus, ipse David ad te missus est. Audi cum clamantem, & simul clama: audi gementem, & contremisce: audi flentem, & lachrymas junge: audi correctum, & condelectare. Si tibi non potuit intercludi peccatum, spes veniæ non intercludatur. Missus est ad istum virum Nathan Propheta: attende Regis humilitatem, non respuit verba præcipientis, non dixit, audes mihi loqui Regi? Rex sublimis Prophetam audivit, plebs ejus humilis Christum audivit. Audi ergo hæc, & dic cum illo: Miserere mei Deus secundum magnam misericordiam tuam. Dulcissimus est hujus Psalmi decursus de amaro compunctionis fonte scaturiens. Nam & satisfactionem continet perfectissimæ humilitatis, & vivam misericordiæ Domini confidentiam. Peccavit David, quod solent Reges: sed poenitentiam gessit, flevit, ingemuit, quod non solent Reges. Confessus est culpam, memor peccati, oblitus imperii & ipse suum cantavit opprobrium. Hunc Regem imitatur poenitens in hoc Psalmo; crimenque fatetur, tum Dominum rogat, ut amissam restituat gratiam, quum si fuerit consequutus, contriti cordis sacrificium, & mysticas vitulorum oblationes pollicetur.

5. Quinto loco centesimus primus Psalmus invenitur, *Domine exaudi orationem meam*. Centesimus numerus plenus in omnibus, & perfectus ostenditur, cui adjuncta unitas apicem indicat perfectionis, ad quam post remissam culpam debet poenitens properare. Tam in Hebraico, quam in Græco, & Latino textu hæc prænotatur inscriptione: *Oratio pauperis cum anxius fuerit, & coram Domino effuderit precem suam.* Hoc omnium malorum singulare remedium est

& Aug. in Ps. 30.

non ad res perituras converti, sed ante Dominum effundere cor suum, & veram ab eo consolationem præstolari. Felix conscientia, quæ ob doctorem poenitentiae anxiam risum in luctum, cantum in plandum, gaudium convertit in moerorem, faciens membra sua servire sanctitati, quæ ante servierant iniquitati. Felix conscientia, quæ paupertate spiritus ditissima precem suam effundit coram Domino, sollicitè præcavens, ne cuiusque vel levissimæ maculæ deformitate tremenda illius majestatis offendat aspectum. Conscientia nostra adversarius noster est, de quo scriptum est, *Esto consentiens adversario tuo* y. Adversarius dicitur, quia omni prævæ voluntati nostræ adversatur: arguit nos, cum non agimus quod debemus; accusat nos, cum agimus quod non debemus. Conscientia est lex non scripta, ait Niceas Heraclensis z, quæ viam veræ poenitentiae præscribit nobis. Quæ cum non habeat loquendi usum, ut Victor Cartennensis a eleganter scribit, nescit tamen tenere silentium. Potest tibi ad tempus testis prodesse, conscientia verò tecum semper est, & sine te non est: hæret pectori, nec unquam te deserit, & velut quædam pedissequa nullo abs te temporis intervallo discedit: tenet te reum, & in sua semper ditione captivum. Pauper igitur in hoc Psalmo conscientiae stimulis agitur orat gemens, & afflictus, suasque necessitates sibi narratione commemorat, ut Deus tandem placatus calamitosam anxietatem in perennem læticiam sedatâ conscientiam mutet, & illuc semen sanctorum dirigat, ubi regnans habitat ipse, ubi est spes gloriosa fidelium, ubi lucet perpetua claritas, & pax æterna justorum.

6. Sextus est Canticis graduum desumptus in ordine Psalterii est centesimus vigesimus nonus, *De profundis clamavi ad te Domine*. Numerus quidem centesimus vigesimus ex denario in duodenarium ducto resultans plenissimæ virtutis, & consummatæ dicitur esse perfectionis, partes enim ejus aliquotæ ordinatissimâ distinctione procedunt usque ad unitatem: sed numerus novenarius superadditus humanorum operum imperfectionem designat. Calculus ergo numericus hujusce Psalmi ex perfecto, & imperfecto compositus veram comprobatur illam esse sententiam, qua dicitur, *Cum consummaverit homo, tunc incipiet*. Nemo quippe

H h h h h aded

y *Matth. 5. 25.* z *Nicæ. in orat. 16.* Nazianz. n. 37. a *Victor. Carten. libro de Pan. c. 5.* b *Ecc. 18. 6.*

aded perfectus in hac vita reperitur, qui non debeat semper ulteriorem appetere perfectionem, donec feliciter consummatus expleat tempora multa, & quod in via concessum non est, magno gratiarum cumula accipiat in patria. Hoc idem indicat non obscure inscriptio Psalmi, *Canticum graduum*, sive ex Hebræo *scilicet hamah-aloth*, quod significat *Canticum ascensionum*: quo titulo admonetur poenitens ascensiones disponere in corde suo, ire de virtute in virtutem, concupiscere, & deficere in atria Domini, donec perveniat ad locum illum, ubi bonum sit esse, securum commorari, unde cadere non possit, sicut scriptum est: *e & gaudium meum nemo tollet a vobis*. Sed de Canticis graduum, deque mysticis ascensionibus sequenti capite agendum erit. Habet hic Psalmus vocem gementis, & clamantis ad Dominum, ut de profunda peccatorum abyssu liberetur in sanguine Jesu Christi constituta fiducia, qui peccatores mundat ab omni delicto. Non arctatur numero, inquit Arnoldus Abbas *d*, non clauditur fine, nullas omnino habet metas divina clementia: sit qui invocet, erit qui exaudiet: sit qui poeniteat, non deerit qui indulgeat. Misericordia Domini plena est terra, & miserationes ejus super omnia opera ejus. Ideo post creatum hominem quiescisse dicitur Deus, quia nimirum creaturam habebat, erga quam poterat misericordiam exercere. Fecit Deus caelum, & terram; non lego, ait Ambrosius *e*, quod requieverit: fecit Solem, Lunam, & stellas; nec ibi lego quod requieverit: sed lego quod fecerit hominem, & tunc requievit habens cui peccata dimitteret. Nec antea vitae fordes a speranda venia quempiam tertere debent, quia, ut rursus Arnoldus scribit *f*; Nisi ad antiqua revertatur contagia, nulli prior praedicitur vita.

7. Psalmus centesimus quadragesimus secundus, *Domine exaudi orationem meam, auribus percipe obsecrationem meam*, felicem perficit cursum supplicantium poenitentium. Componitur hic numerus ex denario, quaternario, & binario: atque huic computationi recte fidelium vita post peractam poenitentiam comparatur, quia utrumque testamentum custodiens, & praecipua servans, quae in quatuor Evangelii & in legis Decalogo continentur, ad perfectionis culmen velocissimo conatur ascensu pervenire. Propria ejus inscriptio est, *Psalmus David*, ad

e Joan. 16. 22. *d* Arnoldi, lib. de 7. verbis cap. 2. *e* Ambrosii, ex am. lib. 6. cap. 20. *f* Arnoldi, lib. cap. 3.

didit Latinus Interpres, *Quando persequeretur eum Absalon filius ejus*. Non vacat autem mysterio, quod in hac postrema deprecatione filii impietas commemoratur, qui insana percitus dominandi libidine ausus est contra proprium genitorem praedium concitare. Ne forte putaret poenitens, dimissa culpa se jam securum posse quiescere, exemplo monetur opportuno, de bellatis hostibus externis, acrius a propriis filiis instare certamen, certamen inquam intestinum, praedium anceps, & tumultuarium a pravis affectionibus, quae militat adversus animam. Vis audire fortissimum athletam hujus militiae discrimen fideliter enarrantem? *Invenio, inquit, aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meae, & captivantem me in lege peccati*. Hic est Absalon contra parentem insurgens: hic est filius, cum quo vix possumus pacem habere, cui merito vulgatum illud possumus occinere, *Nec tecum possum vivere, nec sine te*. Hunc igitur hostem multo vigilantius cavere debemus. Saepè securitas incautos reducit ad transacta peccata, & cum dixerint pax, & securitas, tunc repentinus eis supervenit interitus. Orat Dominum poenitens in hoc Psalmo, ut sibi periclitanti opem conferat salutarem: deinde precatur, ne cum servo suo velit intrare in iudicium, sed potius vocem illam dulcissimam eum faciat audire, *Fili remittuntur tibi peccata tua*. Petit tandem oram sibi fieri viam vitae, ut Dei voluntatem edoctus, & deductus in terram rectam, atque ab insidiis inimicorum liberatus felici tranquillitate potiat.

8. Desino in hac saluberrima admonitione, ut poenitentiam agamus, dum dies salutis luceat, dum tempus acceptabile est. Irascere peccatis tuis, inquit Bacharius *g* vir doctrinæ, & eloquentia insignis, ut ultra non pecces: praevieni ultroque gehennæ saeva tormenta, & ipse tibi tortor exiit; ut cum venerit, nihil inveniat, quod in te possit punire inimicus. Sit tibi fames pro gladio, sitque pro flamma, ut manu carnificis voluntatis per abstinentiae penam costarum compago nudata visceribus sit, & pro supplicio ignis internas ossium medullas duræ sitis depascat incendium. Sit tibi vigilia velut officiorum custodia publicorum, ac sicut catena rigentis ferri, sic duriori consuetudine & lege constrictus sub imagine martyrii veniam misericordiae coelestis expecta. Poenitentiam differre res magni periculi est. Momento enim vivimus, nihilque incertius est.

g Bacharius Epist. de recip. lapsis.

est horâ nostræ migrationis. Quis scit an hâc nocte à nobis repetat supremus Dominus animam nostram? Quis scit an prolongando iniquitatem, misericordiæ nobis januam occludamus? Ego sanè totus inhorruui, si fortè legens incidi in illud, quod de Antiocho Rege scriptum est *h*, *O-rabat hic scelestus Dominum, & quo non esset misericordiam consecutus: itemque in illud quod de Esau scribit Apostolus, Non invenit pœnitentiæ locum, quanquam cum lacrymis requisisset eam.* Scio quidem remissionis gratiam semper illis esse promissam, qui ex toto corde convertuntur; sed vereor, ne, qui dum potest non vult, justo Dei iudicio, cum voluerit, non possit. Dicit enim Scriptura *k*, *Ne tardes converti ad Dominum, & ne differas de die in diem, subito enim venit ira illius, & in tempore vindictæ disperdes te.* Formidabilis est magni Doctoris Augustini sententia de his, qui usque ad mortem protrahunt pœnitentiam: Agens pœnitentiam ad ultimum, & reconciliatus, si securus hinc exit, ego non sum securus. Nunquid dico damnabitur? Non dico. Sed dico etiam liberabitur? Non. Et quid dicis mihi? Nescio, non præsumo, non promitto, nescio. Vis te dubio liberare, vis quod incertum est evadere? Age pœnitentiam dum sanus es. Si enim tunc vis agere pœnitentiam, quando jam peccare non potes, peccata te demiserunt, non tu illa. Idem alibi *m*, Quomodo pœnitentiam agere possit, qui nulla jam pro se opera satisfactionis operari potest? Et idèd pœnitentia, quæ ab infirmo petitur, infirma est, pœnitentia, quæ à moriente tantum petitur, timeo ne ipsa moriatur. De eadem re sic scribit Salvianus Massiliensis *n*, quem dicit Baronius fuisse novum sui temporis Hieremiam. Peccare non desinit, quem in extremis situm recedere à criminibus sola tantum facit impossibilitas, non voluntas. Qui enim à malis actionibus tantum morte discedit, non relinquit scelera, sed relinquitur à sceleribus. Ac per hoc necessitate exclusus à vitiis, & tunc puto peccat, quando cessaverit, quia quantum ad animum necdum desit, qui adhuc velit peccare, si possit. Non bonis itaque spebus innititur, qui ad hoc tantum peccat in vita, ut peccatorum molem redimat in morte. Item S. Asterius *o*; Tunc, inquit, prodest pœnitentia, cum pœnitens emendandi facultatem habet: sublatâ verò co-

piâ rectè faciendi inutilis est dolor & irrita pœnitentia. Quidam *p* usurarius in extremis constitutus, cum eum Sacerdotes ad pœnitentiam hortarentur, negavit se posse pœnitere, & exclamans dixit: O pœnitentia ubi es? Non possum amplius pœnitere, quia cum possem nolui. Et sic expiravit. Inimicâ videlicet persuasione mentitur, ait Faustus *q* Rhegiensis Episcopus, qui maculas longâ ætate contractas subitis etiam inutilibus abolendas gemitibus arbitratur: quo tempore confessio esse potest, satisfactio esse non potest. Nam quia Deus non irridetur, ipse decipit, qui mortem multis temporibus vixit, & ad quærendam vitam jam semivivus assurgit, ut tunc officiosus appareat, quando Dominicæ servituti omnia corporis, & animæ subtrahuntur officia. Hanc autem sententiam Alcimus Avitus Archiepiscopus Viennensis his verbis explicavit.

*Pœnitet ambigè quem sevò pœnitit: ergo
Præsentis spatium nobis dum creditur ævi,
Dum patulam cunctis Christi clementia sese
Præbet, præteritæ plangamus crimina vitæ,
Pœniteatque olim negligenter temporis acti
Dum licet, & sano ingenioque animoque valeamus
Nam qui peccatum moriens dimittit & ipsa
In serum tempus differt admissa lateri,
Non tam dimittit, quam dimittatur ab illis.*

His accedit quod securitatem diu vivendi nemo habet. Quanti enim, inquit Eligius *r* Noviomensis Episcopus, qui se ad extremum vitæ suæ pœnitentiam accepturos esse credebant, aut subitâ ruinâ oppressi sunt, aut fortè naufragio demersi, aut apoplexiâ ita percussi, ut non solum pœnitentiam petere, sed etiam signare se, aut orationem Dominicam dicere omnino non possent? Ergò pœnitentiam agamus confitendo peccata nostra, & dignè pro illis satisfaciendo, dum tempus habemus, nam omnis dilatio in hac re pessima est. Sed jam multa de pœnitentia dixi, quia, ut Florentis Tertulliani personâ induar, peccator omnium notarum cum sim, nec ulli rei nisi pœnitentiæ natus, non facile possum super illa tacere. Ne verò abutar lectoris patientiâ, de Litanis, quæ Psalmis Pœnitentialibus subnecti solent, nunc loquar, si prius dixero cum sancto Isaac *s* Presbytero, illum ponere terminum dilectis suis, qui cognoscit terminum hujus vitæ.

H h h h 2 Litania

p Ant. Davoultrius cat. hislor. c. 3. tit. 113. exem. 5.
q Faustus Epist. ad Bened. Paulinum. *r* Eligius
hom. 6. *s* Tertull. in fine lib. de pœnit. *t* Isaac
de com. mundi c. 18.

h 2. Mach. 9: 12. *i* Hebr. 12. 17. *k* Eccl. 5. 8.
l Aug. Hom. 41. inter 40. *m* Id. serm. 57. de
Temp. *n* Salvian. lib. 1. adversus avaritiam.
o Asterius Hom. 1.